

С. С. Гринчишин

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуті проблеми та перспективи реалізації державної молодіжної політики, узагальнюються основні пріоритети, стратегічні завдання, вирішення яких лежить в основі становлення молодіжної політики в Україні. Розглядається питання про формування механізму координації молодіжної політики як на державному, так і на регіональному рівнях. Визначається зміст правового та організаційно-економічного механізмів формування та реалізації цієї політики. Акцентовується увага на проблемах участі молодого покоління в реалізації державної молодіжної політики на регіональному рівні. Узагальнюються перспективи розробки механізмів державної молодіжної політики на місцевому рівні. У контексті мети даного дослідження обґрунтовано роль молодіжних громадських об'єднань у підвищенні ефективності реалізації державної молодіжної політики.

Ключові слова: державна молодіжна політика, механізми формування та реалізації державної молодіжної політики, органи управління у сфері молодіжної політики, організаційно-економічний та правовий механізми, молодіжні організації.

Постановка проблеми. У контексті сучасних процесів суспільного розвитку, демократизації врядування, євроінтеграції, глобалізації особливу увагу слід приділити державній молодіжній політиці, оскільки саме вона є тим соціальним явищем, яке безпосередньо чи опосередковано впливає на всі суспільно-політичні процеси. Саме питання молодіжної політики вже впродовж кількох десятиків років є одним із найактуальніших. Передумовою цього є не лише інтеграційні, глобалізаційні процеси, а й залежність суспільства від свого якісного показника – молоді, яка є тим рушійним джерелом розвитку суспільства, яке, впливаючи на формування та розвиток держави, постає ефективним суб'єктом і дієвим чинником функціонування суспільно-політичного простору.

В останні роки здійснено ряд заходів, спрямованих на покращення життєдіяльності суспільства, більшість з яких стосувалася виключно економічних, а не соціальних питань. Саме тому перед науковцями, політиками, управлінням залишається потреба у розробці заходів, які дозволять вирішити проблеми молоді: працевлаштування, підвищення кваліфікації, матеріальне забезпечення, захист прав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання молоді, молодіжної політики, механізмів реалізації молодіжної політики було і залишається одним із найпріоритетніших у дослід-

женнях зарубіжних та вітчизняних науковців. Так, окремі аспекти зазначеного питання розглядали такі дослідники, як: О.М. Балакірева, В.А. Головенько, Г.Коваль, В.В. Цветков.

Однак поза увагою залишається розгляд механізмів реалізації державної молодіжної політики в Україні на регіональному рівні, що, у свою чергу, вплинуло на вибір теми нашого дослідження.

Метою статті є розгляд механізмів реалізації державної молодіжної політики в Україні на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Молодіжна політика України є цілим комплексом заходів за такими напрямками, як підтримка молоді в соціальній сфері; формування умов для громадянського становлення і патріотичного виховання молоді; запобігання правопорушенням і асоціальним явищам у молодіжному середовищі; формування молодіжної кадрової політики; сприяння самореалізації молодих громадян у професійній, науковій, громадській діяльності; розвиток лідерського потенціалу молоді; підтримка талановитої молоді.

У контексті сучасних процесів суспільного розвитку основними завданнями державної молодіжної політики є: підвищення якості сучасної освіти молоді; переорієнтація системи підготовки фахівців відповідно до потреб ринку праці з урахуванням перспектив диверсифікації іс-

нуючої моделі економіки на модель «економіки знань»; розробка і впровадження механізму залучення молоді до наукової та науково-технічної діяльності, поліпшення системи підтримки молодих вчених; використання системи профорієнтації в роботі з молоддю з метою збалансування потреб ринку праці та ринку освітніх послуг; посилення роботи щодо працевлаштування і зайнятості молоді; впровадження економічно зручних механізмів гарантованого забезпечення молодих людей першим робочим місцем шляхом надання роботодавцям преференцій при створенні додаткових робочих місць для молоді; врегулювання процесу трудової міграції шляхом укладення міжурядових угод з метою забезпечення соціального захисту громадян, які працюють за межами держави; формування здорового способу життя, профілактика поширення алкогольної, наркотичної залежності; впровадження механізмів державного і громадського контролю за збереженням існуючих та будівництвом нових фізкультурно-спортивних та оздоровчих об'єктів, перш за все, в малих містах і сільській місцевості; національно-патріотичне виховання молодого покоління, спрямоване на подолання взаємної відчуженості молоді різних регіонів і консолідацію української нації, формування толерантності в молодіжному середовищі; розвиток пільгового дострокового державного кредитування молоді і молодих сімей, забезпечення житлом дітей та молоді; підтримка ініціативи молоді щодо її участі в суспільному житті країни, сприяння зміцненню функціонуючих і утворення нових громадських молодіжних і дитячих об'єднань, заохочення волонтерського руху [5, с. 144–148].

Головною метою державної молодіжної політики є створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України [1, с. 149–150].

З урахуванням викладеного, втілення законодавчо окресленої мети та орієнтирів цієї політики реалізується за умови використання певних механізмів державного управління, серед яких можна виділити законодавчо-правовий та організаційно-економічний. Законодавчо-правовий механізм передбачає встановлення і застосування норм права у зазначеній сфері. Організаційно-економічний є сукупністю різних конкретних організаційних та економічних еле-

ментів, що мають забезпечувати ефективну діяльність державно-управлінської системи. Щодо сфери молодіжної політики, то законодавчо-правовий механізм об'єднує такі складові частини: прийняття законодавчих актів, рішень державних органів управління, спрямованих на формування й реалізацію державної молодіжної політики; підготовку щорічної доповіді Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні, стан реалізації державної молодіжної політики; створення механізмів і інститутів для впровадження в життя закону; заходи із забезпечення здійснення прав молоді, зафіксованих у Конституції України, законодавчих та нормативно-правових актах; розробку та законодавче затвердження державних стандартів; вироблення механізмів для впровадження міжнародного законодавства, ратифікацію документів міжнародних організацій [2, с. 345]. Разом із тим даний механізм, покликаний забезпечити ефективне втілення правових норм у процес державної молодіжної політики, передбачає, що суб'єкти формування законодавчо-правової бази встановлюють правову основу для визначення, гарантованого забезпечення, розвитку та проведення заходів із забезпечення здійснення основних прав, свобод і обов'язків молоді. Також вони встановлюють правові норми здійснення управлінського впливу всіх елементів структури механізму формування та реалізації державної молодіжної політики, які визначають цілі, завдання, принципи функціонування механізму і регламентують відносини, що виникають у цій сфері. Прийняття законодавчих і нормативно-правових актів, рішень державних органів управління, створення механізмів та інститутів для впровадження в життя закону, розробка та законодавче затвердження державних стандартів, а також вироблення механізмів для впровадження міжнародного законодавства забезпечують втілення правових норм у процесі державного управління.

У цьому випадку важливою умовою ефективності законодавчо-правової складової частини є належне інформаційне забезпечення. Так, недостатня інформованість молоді про існування і дію молодіжного законодавства призводить до того, що молоді люди не можуть вільно орієнтуватися у сучасному законодавстві, а існуюча юридична практика засвідчує, що забезпечувати права, невідомі або недоведені до громадськості, неможливо. Необхідним

елементом зазначеної складової частини є контроль із боку державних органів, який повинен забезпечувати відпрацювання механізму, нормативів реалізації та контролю за виконанням нормативно-правових актів. Слід пам'ятати, що визначення основних засад державної молодіжної політики та її нормативно-правових основ не є достатньою умовою для ефективного провадження політики, спрямованої на вирішення реальних проблем молоді. Для впровадження в життя закону необхідною передумовою постає створення дієвого організаційно-економічного механізму, який є формою взаємодії його учасників та сукупністю різних організаційних й економічних елементів і включає такі елементи, як нормативні документи, систему органів і організацій, відносини між учасниками; практичну діяльність, організаційні та економічні заходи. Отже, організація державного управління у сфері молодіжної політики здійснюється через систему державних органів по роботі з молоддю, соціальні служби та молодіжну інфраструктуру, діяльність яких є законодавчо регламентованою. Органи управління, реалізуючи свої функціональні повноваження, приймають державно-управлінські рішення зі створення економічних, політичних, організаційних, правових умов реалізації даної політики на всіх рівнях держави. Молодь, у свою чергу, є не тільки об'єктом впливу, вона бере безпосередню участь у провадженні молодіжної політики, що забезпечує з її боку зворотний зв'язок, відгук на здійснювану державними органами політику. Відтак відбувається взаємодія різних елементів управління.

Необхідно констатувати, що управління реалізацією молодіжної політики, по суті, є управлінням людськими ресурсами – їх доборою, підготовкою, розстановкою, організацією діяльності тощо. З огляду на це, особлива роль у забезпеченні ефективності функціонування системи державного управління належить людському фактору. Це зумовлює необхідність забезпечення сфери професійними кадрами, здатними ефективно діяти в нових умовах нашого суспільства, вміло використовувати перевірений життєм вітчизняний і зарубіжний досвід роботи з молоддю. Натомість нині існує ціла низка проблем, які стосуються питань як кількісного, так і якісного кадрового складу молодіжних структур і вимагають розгляду й прийняття відповідних рішень державних органів. Між тим, типовим елементом організації держав-

ного управління є ступінь участі громадян та їх об'єднань у процесі управління. У нашому випадку одним із провідних механізмів залучення молоді до прийняття рішень є функціонування при органах державної влади та органах місцевого самоврядування консультативно-дорадчих органів, а саме громадських рад. В Україні таких рад – всеукраїнських, регіональних, місцевих – значна кількість. Дійсно, наявність молодіжних рад може істотно покращити молодіжну політику держави, але їхня робота, як правило, не відрізняється особливою ефективністю. З урахуванням викладеного, можемо стверджувати, що діяльність державних органів, які займаються проблемами молоді на державному, регіональному та місцевому рівнях, є однією з основних складових частин організаційно-економічного механізму, існування якого забезпечується: прийняттям рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на реалізацію державної молодіжної політики; винесенням на розгляд сесій відповідного рівня питань щодо молоді; здійсненням заходів органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; розробкою та реалізацією цільових комплексних програм; створенням соціальних служб для молоді, проведенням соціальної роботи з молоддю; наданням соціальних послуг молодим громадянам; роботою з кадрами сфери молодіжної політики; забезпеченням участі молоді у процесі провадження політики (шляхом проведення громадських слухань; створення громадських рад; взаємодії з молодіжними громадськими організаціями). Підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що в Україні створено систему органів управління у сфері, а також розгалужену мережу закладів і установ, яка діє на всіх рівнях держави і покликана забезпечувати вирішення завдань державної молодіжної політики. Проте це не забезпечує високої ефективності провадження цієї політики, адже система управління у сфері не завжди спрацьовує ефективно. Як справедливо зазначає В. Цвєткова, «соціально-економічний розвиток можна забезпечити лише в умовах зростаючого використання управлінських ресурсів» [9, с. 192]. До речі, найважливішим чинником і умовою ефективного провадження державної молодіжної політики поряд з людськими ресурсами є використання фінансово-економічних ресурсів. Це, у свою чергу, зумовлює наявність певних економічних інструментів та важелів. Економічна діяльність державних органів у

справах молоді відбувається на всіх рівнях держави і має такий зміст: бюджетне фінансування; державні дотації, субвенції; утворення спеціальних фондів; сприяння інвестиційній діяльності; надання кредитів молоді; надання молодим громадянам економічних пільг, грантів, послуг; підтримка діяльності молодіжних громадських організацій.

На підставі викладеного встановлено, що на сьогоднішній день спостерігається:

- скорочення чисельності молоді в регіонах, внаслідок цього перед органами державної влади виникає питання про необхідність кардинального підвищення якості наявного молодіжного людського ресурсу, мінімізації фізичних і соціальних втрат, максимально глибокої і ефективної соціалізації молодих людей, формування у них лідерських якостей, а також залучення і закріплення молоді на території маленьких регіонів;

- погіршення стану фізичного і психічного здоров'я молоді, у зв'язку із цим виникає необхідність у впровадженні заходів із підвищення культури здорового способу життя;

- значний відсоток молодих людей, які отримують статус безробітного. У 2016 році частка молоді серед громадян, визнаних безробітними, склала приблизно 11,6%; по регіонах України частка молоді серед офіційно зареєстрованих безробітних в середньому становить 20% [8, с. 144]. Причинами такої ситуації можуть бути недостатньо успішна соціалізація і профорієнтація молоді, «утриманська» позиція молодих людей, відсутність досвіду роботи у молоді, яка отримала освіту. У зв'язку з цим важливого значення набувають розвиток творчого і професійного потенціалу молоді, супровід молодих фахівців, підвищення престижу робітничих професій.

На регіональному рівні доречним є прийняття комплексних молодіжних програм, які сприятимуть розвитку молодіжної політики України на регіональному рівні. Прикладом такої програми, на нашу думку, слід вважати Комплексну програму підтримки та розвитку молоді Київської області на 2015–2020 роки «Молодь Київщини» [8], мета якої полягає у: збільшенні кількості молоді, залученої як до розробки та організації, так і до участі у заходах та проєктах, спрямованих на національно-патріотичне виховання та підвищення рівня громадянської свідомості молоді шляхом налагодження системної освітньої, виховної, інформаційної

роботи за участю установ, які працюють з молоддю, інститутів громадянського суспільства, молодіжних працівників, волонтерів; збільшенні чисельності молоді, залученої до популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я; розвитку існуючих та створення нових інфраструктурних об'єктів із метою створення належних умов для залучення молоді до здорового та безпечного способу життя; наданні підтримки молоді у працевлаштуванні та сприянні створенню для неї нових робочих місць; підвищенні рівня самоорганізації і самоврядування інститутів громадянського суспільства та їх осередків; створенні конкурентоспроможного середовища для інститутів громадянського суспільства, у тому числі шляхом застосування конкурсних засад фінансової підтримки їх проєктів та заходів за рахунок бюджетних коштів; підвищенні рівня залучення молоді до волонтерства як форми суспільно значущої діяльності вторинної зайнятості; підвищенні рівня активності молоді в містах та районах; забезпеченні інтеграції молоді області в європейські та світові молодіжні структури.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене нами дослідження встановило, що розглянуті у статті механізми формування та реалізації державної молодіжної політики покликані забезпечувати ефективну діяльність державно-управлінської системи у сфері, яка відповідатиме як вимогам та інтересам самої молоді, так і завданням суспільства в особі держави. Між тим, недоліки молодіжної політики в Україні, на наш погляд, пов'язані саме з неналежними механізмами її розробки та реалізації.

Реалізація молодіжної політики на регіональному рівні (на прикладі Київської області) є системним процесом, в який включено безліч галузевих і територіальних інститутів, покликаних вирішувати важливі для молоді проблеми в сфері освіти, виховання, зайнятості, охорони здоров'я, дозвілля тощо. Слід зазначити, що невирішеність багатьох проблем на місцях стримує повноцінне включення молоді в процес розробки молодіжної політики, що відбивається на її ефективності. Однак, молодіжна політика держави має вдосконалюватися та відповідати всім запитам сьогодення. На підставі цього предметом подальших досліджень має стати розгляд механізмів формування та реалізації молодіжної політики в світі та Україні.

Список використаної літератури:

1. Балакірева О.М., Головенько В.А. Державна молодіжна політика як важливий напрям діяльності владних інститутів щодо розв'язання проблем молоді в сучасній Україні // Укр. соціум. – 2006. – № 6. – С. 149–150.
2. Державна молодіжна політика в Україні. Слов. термінів норм.-правових актів / Авт.-упорядн. Є.І. Бородин. – Д. : Герда, 2003. – 345 с.
3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 // Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді.
4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» у редакції Закону № 1613-III (1613-14) від 23.03.2000 зі змінами від 28.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
5. Коваль Г. Шляхи реформування державної молодіжної політики / Г. Коваль. // Публічне управління : теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : Вид-во «ДокНаукаДержУпр». – 2013. – № 4(16). – С. 144–148.
6. Комплексна програма підтримки та розвитку молоді Київської області на 2015–2020 роки «Молодь Київщини». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://koda.gov.ua/obladminstratsija/struktura/strukturni-pidrozdili-oda/molodizhna-politika/molod-kiivshini-na-2015-2020-roki/>.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Соціальні проблеми працевлаштування молоді / О.М. Балакірева (керівник авт. кол.). В.В. Онікієнко, О.В. Валькована та ін. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. – 144 с.
9. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). – Х. : Вид-во «Право», 1996. – 192 с.

Гринчишин С. С. Механизмы реализации государственной молодежной политики в Украине на региональном уровне

В статье рассмотрены проблемы и перспективы реализации государственной молодежной политики, обобщены основные приоритеты, стратегические задачи, решение которых лежит в основе становления молодежной политики в Украине. Рассматривается вопрос о формировании механизма координации молодежной политики как на государственном, так и на региональном уровнях. Определяется содержание правового и организационно-экономического механизмов формирования и реализации этой политики. Акцентируется внимание на проблемах участия молодого поколения в реализации государственной молодежной политики на региональном уровне. Обобщаются перспективы разработки механизмов государственной молодежной политики на местном уровне. В контексте реализации цели данного исследования обоснована роль молодежных общественных объединений в повышении эффективности реализации государственной молодежной политики.

Ключевые слова: государственная молодежная политика, механизмы формирования и реализации государственной молодежной политики, органы управления в сфере молодежной политики, организационно-экономический и правовой механизмы, организации.

Grynychshyn S. S. Mechanism of realization of state military policy in Ukraine at regional level

Within the framework of this article, the problems and perspectives of the implementation of the state youth policy are considered, the main priorities, strategic tasks, the solution of which is the basis of the formation of youth policy in Ukraine. The issue of forming a mechanism for coordinating youth policy at both the state and regional levels is considered. The content of legal and organizational and economic mechanisms for the formation and implementation of this policy is determined. The attention is focused on the problems of participation of the younger generation in the implementation of the state youth policy at the regional level. The prospects of developing the mechanisms of state youth policy at the local level are summarized. In the context of the purpose of this research, the role of youth public associations in enhancing the effectiveness of the implementation of the state youth policy has been substantiated.

Key words: state youth policy, mechanisms of formation and implementation of state youth policy, youth policy management bodies, organizational and economic and legal mechanisms, youth organizations.

О. В. Делія

кандидат історичних наук, доцент,
докторант кафедри суспільного розвитку
та суспільно-владних відносин
Національної академії державного управління
при Президентіві України

ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СТРУКТУРІ ПОЛІТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Подана проблематика державної політики як суспільного феномену, який функціонує та розвивається у середовищі, у тісному взаємозв'язку з іншими соціокультурними феноменами. Акцентований вплив складників середовища на вироблення державної політики. У межах компонентної структури політичного середовища виокремлено інститути громадянського суспільства. Розглянуто механізм впливу громадських інститутів на вироблення державної політики

Ключові слова: інститути громадянського суспільства, державна політика, механізми державного управління.

Постановка проблеми. Сучасне розуміння процесу вироблення державної політики ґрунтується на усвідомленні державної політики як результату спільної взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства. З одного боку, держава як інститут та державні інститути влади є центром ухвалення державно-політичних рішень, гарантують збереження влади правлячого режиму, незалежності та територіальної цілісності країни [2, с. 61–63], з іншого – сучасні мережеві структури докорінно змінюють роль держави у суспільних процесах, оскільки держава постає одним із суб'єктів вироблення державної політики. Основною функцією держави у цьому випадку є стимулювання розвитку та організація взаємодії між різними суспільними інститутами, що впливають на зміст та перебіг державно-політичного процесу [7].

Формування громадянського суспільства в національних державах стало можливим завдяки комплексу соціальних, політичних, часових, просторових умов середовища і є результатом особливостей історичного розвитку. Еволюційне збільшення кількості об'єктів, що регулюються державною політикою, логічно розширило соціальну та партнерську базу у контексті прийняття політичних рішень та зумовлює сьогодні постійну державну підтримку і регулювання участі громадянських структур у державно-політичному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання середовища державної політики,

впливу окремих його складників на державно-політичний процес стали предметом наукового аналізу у працях вітчизняних дослідників В. Тертички, В. Кілієвича, В. Купрія, які дослідили теоретико-методологічні аспекти розгляду суспільно-політичного середовища, аналізу державної політики, його основні характеристики та принципи взаємодії із державно-політичним процесом [8]. А. Сельський у своїй ґрунтовній розвідці здійснив аналіз основних підходів до розуміння поняття «середовище», що отримали чільне місце у вітчизняному та зарубіжному публічно-управлінському науковому дискурсі, дослідив роль середовища у запровадженні механізмів державного управління в управлінську діяльність.

Мета статті. Попри беззаперечні вагомості здобутки у сфері дослідження участі громадських структур у виробленні державної політики, роль інститутів громадянського суспільства як чинників політичного середовища потребує детального розгляду.

Виклад основного матеріалу. У розрізі нашого дослідження основним критерієм диференціації інститутів громадянського суспільства є модульність, тобто ступінь інтеграції в структуру політичного середовища державної політики (табл.1).

Зауважимо, що в окремих випадках (авторитарні, корумповані режими тощо) із інституційної сфери політичного середовища елімінується суспільна орієнтація як модус діяльності чи